

Област Варна

▶ Население (2014)	473 940
▶ Територия (кв.км)	3819,5
▶ Брой на населените места	159
▶ Дял на населението в градовете (%)	83,8



Общ преглед

Икономическата криза се отрази тежко върху икономиката на област Варна, но още през 2011 г. БВП в областта беше възстановен до размерите на предкризисната 2008 г. Областта се отличава с относително високи доходи и заплати. През последните години заетостта отново започва да расте, а безработицата да намалява. Вътрешните и външните инвестиции намаляват вследствие на кризата и остават под средните стойности за страната. Като важен транспортен център областта се представя много добре спрямо страната в индикаторите, измерващи състоянието на инфраструктурата.

Демографската ситуация е по-благоприятна от тази в страната, като областта остава една от малкото, които се характеризират с положителен приток на мигранти от други области. Представянето на областта в категорията „Образование“ е различно – наблюдават се високи нива на отпадналите от училище и на второгодниците, но учениците получават по-високи оценки на матурите от средните за страната, а висшите са сравнително висок дял от работната сила. Варна е една от малкото области в страната, в които няма сериозен недостиг на кадри в здравеопазването на сравнителна основа. В същото време за трета поредна година Варна е сред областите с най-нисък дял на здравноосигурените лица.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ



Доходи и условия на живот



Пазар на труда



Инвестиции



Инфраструктура



Данъци и такси



Администрация



СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ



Демография



Образование



Здравеопазване



Сигурност и правосъдие



Околна среда



Култура



ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и условия на живот

Въпреки свиването на икономиката на област Варна през 2009 и 2010 г., през 2011 г. БВП в областта отново започва да нараства и още същата година достига предкризисното си ниво в номинално изражение. През 2012 г. БВП се увеличава до 11 165 лв./човек при 10 958 лв./човек за страната. Доходите традиционно са по-високи от средните и през 2014 г. надхвърлят 5000 лв./човек годишно. Най-висок дял в доходите има работната заплата, като нейният дял е по-висок от средния за страната – съответно 64% от доходите при 56% за страната. Делът на доходите от пенсиите пък е по-нисък – 22% за областта при 27% за страната. Въпреки че Варна е сред петте области с най-високи заплати, размерът на средната годишна брутна заплата в областта е по-нисък от среднопретеглената за страната заради високите заплати в столицата и голямата ѝ тежест в изчислението на средната заплата. През 2013 г. средната годишна заплата в област Варна достига 8922 лв. при 9301 лв. за страната.

Пазар на труда

Преди кризата икономическата активност на населението в областта е по-висока от икономическата активност в страната, но през 2011 г. спада под средните стойности за страната. Едва през 2013 г. активността на населението започва да се увеличава и през 2014 г. достига 54,5%, която незначително надхвърля средната за страната. Ръстът на икономическата активност е продиктуван от възстановяването на заетостта през 2013–2014 г. След спад през 2010–2012 г. заетостта във Варна отново изпреварва средната и през 2014 г. достига 49,8% при 48,0% за страната. Паралелно с това безработицата намалява чувствително последните две години и през 2014 г. достига 8,7% при 11,4% за страната. През последните няколко години коефициентът на демографско заместване в областта е по-благоприятен от средния в страната. През 2014 г. той намалява до 66,2% (при 61,9% за страната), което означава, че на всеки 100 души на възраст 60–64 години, които ще излязат от пазара на труда, отговарят 66 души на възраст 15–19 години, които ще се включат в работната сила през следващите няколко години.

Инвестиции

Варна е на трето място (след столицата и Бургас) с най-много фирми спрямо населението, след като през 2013 г. за първи път отстъпва второто си място на Бургас. Вътрешните инвестиции намаляват значително в периода 2008–2012 г., като през 2013 г. разходите за придобиване на ДМА на човек започват да нарастват, но остават под средните за страната – 2385 лв. при 2490 лв. за страната. Подобна е ситуацията с привлечените чуждестранни инвестиции. От 2010 до 2013 г. се наблюдава отлив на чужд капитал, като през 2013 г. кумулативният им размер на човек от населението е под средната стойност за страната.

Усвояването на европейски средства също изостава. Към 31 януари 2015 г. общините във Варна са получили 491,8 лв./човек по оперативните програми при 564,9 лв./човек за страната. Най-много средства на човек са усвоили общините Бяла (3781,7 лв.), Белослав (2127,9 лв.) и Аксаково (1547,6 лв.), а най-малко – община Дългопол (107,5 лв.). Трябва да се отбележи, че няма нито една община в областта, която да е усвоила по-малко от 100 лв./човек.

Инфраструктура

Варна е изключително важен транспортен център за страната. Инфраструктурата ѝ включва най-голямото морско пристанище и второто по големина летище. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа е по-голяма от средните за страната, а качеството на пътищата – относително добро. През 2014 г. 43,5% от пътната настилка е в добро състояние при 40,5% за страната. Достъпът до интернет в областта за поредна година се задържа над средните нива в страната. През 2014 г. 58,9% от домакинствата имат достъп до интернет при 56,7% за страната. Делът на използвалите интернет също е по-висок – през 2014 г. 63,2% от жителите на областта са използвали интернет през последните 12 месеца, докато в страната този дял е 59,2%.

Данъци и такси

Както при повечето по-развити икономически области, Варна поддържа относително високи местни данъци и такси през годините. През 2015 г. най-големи са разликите при патентния данък за търговия на дребно – ставките в общините в областта са около 30% по-високи от средните в страната. С повече от 10% пък са по-високи данъците върху нежилищните имоти на юридическите лица и тези върху превозните средства. Единствено по-ниска е таксата за битови отпадъци.

Администрация

Развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ в областта се оценяват по-високо от нивото в страната. Нещо повече, през последните години (2013–2015) Варна се утвърждава като областта с най-добри резултати по тези два показателя. В същото време прозрачността на органите на местното самоуправление е по-ниска от тази в страната. През 2015 г. тя се оценява от Фондация „ПДИ“ с 51,5 точки (от максималните 88,4) при 54,5 точки за страната. Най-високо е оценена прозрачността на администрацията в общините Аврен (64,4 точки) и Аксаково (62,0 точки), а най-ниско – в общините Белослав (33,0 точки) и Суворово (35,1 точки).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ●●●●

Демография ●●●●

Демографската ситуация в областта е по-благоприятна от тази в страната. През периода 2006–2010 г. естественият прираст на населението в областта е в границите до минус 1,1‰, но през следващите години коефициентът на отрицателния прираст се увеличава и достига до –2,7‰ при –5,7‰ за страната. Областта е и с положителен коефициент на механичен прираст от 2,1‰ през 2014 г., което я нарежда на четвърто място с най-висок нетен приток на мигранти след областите Кърджали, София (столица) и Бургас. Застаряването, измерено чрез коефициентите на възрастова зависимост, също е по-слабо изявено от общата тенденция в страната. Отношението на населението на 65 и повече години към това на 0–14 години през 2014 г. е 118,8% при 144,3% за страната. Все по-голяма част от населението живее в градовете, като относителният дял на населението в градовете през годините е с 10 пр.п. по-висок от този в страната. През 2014 г. населението в градовете на областта съставлява 83,8% при 73,1% за страната.

Образование ●●●●

Представянето на областта в категорията „Образование“ има различни измерения. От една страна, коефициентът на записване в V–VIII клас е относително нисък спрямо страната (73,5% при 78,6% за страната през 2014 г.), дялът на второгодниците – сравнително висок (1,6% при 1,4% за страната през 2014 г.), а този на отпадналите от основното и средното образование достига 2,7% при 2,4% през 2013 г. От друга страна, представянето на учениците на матурите е над средното за страната. През 2015 г. средният успех от матурите по български език и литература е 4,4 при 4,2 за страната, а дялът на оценките под „среден“ 3,00 е 5,2% при 6,4% за страната. С над 30 000 студенти през 2014 г. областта се нарежда на трето място (след Велико Търново и столицата) с най-много студенти спрямо населението. Традиционно дялът на висшистите е по-висок от този в страната – 33,8% от населението при 27,0% в страната през 2014 г.

Здравеопазване ●●●●

Варна е една от малкото области в страната, в които няма недостиг на кадри в здравеопазването на сравнителна основа. И броят на общопрактикуващите лекари, и броят на някои от ключовите здравни специалисти не се отклоняват значително от средните стойности за страната спрямо населението. В същото време за трета поредна година Варна е сред областите с най-нисък дял на здравноосигурените, което сигнализира възможни проблеми с достъпа до здравни грижи. През 2014 г. здравноосигурените са 83,8% при 87,1% за страната. За относително ограничен достъп говори и неголемият брой на леглата в МБАЛ (3,6 на 1000 души при 4,8 на 1000 души в страната). Постъпилите болни

в многопрофилните болници са 169,8 на 1000 души през 2014 г. при 175,4 на 1000 души в страната.

Сигурност и правосъдие ●●

Престъпността в областта е относително висока. През 2014 г. в областта са регистрирани 6,9 престъпления срещу личността на 10 000 души при 5,9 за страната. Престъпленията срещу собствеността пък са 117,9 на 10 000 души в областта при 89 на 10 000 души в страната. Въпреки високата престъпност натовареността в съдилищата е под средната, като на един наказателен съдия в Окръжния съд се падат по 7,7 дела на месец при 8,3 за страната през 2013 г. Сравнително ниската натовареност вероятно допринася и за по-високия дял на делата, приключили в 3-месечен срок (91% при 88,4% за страната през 2013 г.), както и за по-нисък дял на висящите дела (8,3% при 8,5% за страната).

Околна среда ●●●●

Областта се отличава със сравнително високи нива на емисиите на въглероден двуокис. Въпреки че намаляват през 2012 и 2013 г., през 2013 г. те нареждат Варна на трето място сред областите с най-много вредни емисии на кв.км (след областите Стара Загора и столицата). Събраните битови отпадъци, съотнесени към населението, също са повече от средните нива за страната. Областта се представя добре в осигуряването на достъп до канализация и по отношение на свързаността на населението с пречиствателни станции. Нещо повече, и по двата показателя Варна има най-добри резултати след София (столица), като цялата канализационна мрежа е свързана с пречиствателни станции. Разходите за опазване на околната среда възлизат на 340,2 лв. на човек от населението през 2013 г. (при 288,9 лв./човек за страната), което подрежда Варна на шесто място сред областите с най-много средства, отделени за околната среда.

Култура ●●●●

И през 2014 г. област Варна е на второ място (след столицата) по най-много посещения на кината – 1193 на 1000 души при 709 на 1000 души за страната. При другите показатели, измерващи културата, обаче областта се представя под средното ниво за страната. През 2014 г. посещенията в театрите са 234 на 1000 души при 319 на 1000 души в страната, а тези на музеите – 365 на 1000 души при 662 на 1000 души за страната. В областта се наблюдават колебания в посещенията на библиотеките, докато средно за страната те постоянно нарастват. През 2014 г. 363 на 1000 души са посетили библиотека, докато средният брой посещения за страната достига 518 на 1000 души от населението.

Ключови показатели за област Варна

Индикатори на икономическото развитие	2009	2010	2011	2012	2013	2014
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	10 004	9691	10 655	11 165	n.a.	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4020	3735	3739	4306	4912	5008
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7159	7533	8144	8562	8922	n.a.
Дял на бедните спрямо линията на бедност за областта (%)	21,6	23,8	22,7	23,7	n.a.	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15 и повече години (%)	55,3	54,0	51,9	52,9	54,4	54,5
Коефициент на заетост на населението на 15 и повече години (%)	52,9	49,6	46,5	44,2	47,0	49,8
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	4,3	8,2	10,3	16,4	13,7	8,7
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	71	71	65	66	66	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	3020	2406	2299	2137	2385	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	3532	3292	3162	3105	3005	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	28,4	28,1	40,1	51,3	57,1	58,9
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	n.a.	23,1	36,7	39,0	42,6	43,5
Покритие на кадастъра (%)	11,0	11,1	11,1	11,1	11,4	11,9

Индикатори на социалното развитие	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	0,5	-1,1	-1,5	-2,1	-2,4	-2,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	4,2	0,3	0,5	-0,2	3,8	2,1
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	25,5	25,6	25,4	26,0	31,4	33,8
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,4	4,4	4,5	4,2	4,4	4,3
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	3,5	4,0	3,5	5,1	4,7	5,1
Дял на здравноосигурените лица (%)	90,6	87,9	85,2	84,4	83,2	83,8
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	170,2	163,3	155,2	170,2	177,7	169,8
Регистрирани престъпления срещу собствеността на 10 000 души	109,1	127,4	128,7	125,4	132,2	117,9
Дял на висящите наказателни дела (%)	7,9	5,8	5,7	5,8	8,3	n.a.
Разходи за опазване на околната среда (лв./човек)	199,1	155,9	249,2	307,1	340,2	n.a.
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	84,4	84,8	85,1	86,1	86,2	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	515,9	1025,6	1159,3	1108,3	1156,7	1193,2
Посещения в театрите на 1000 души от населението	153,7	177,1	171,3	178,6	218,3	233,9